

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2020

Katsaus valtion talousarvioon,
tammikuu 2020

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2020:3

Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Talouden näkymät	5
3 Hallituksen talouspoliittinen linja	8
4 Tulevaisuusinvestoinnit	10
5 Valtion talousarvio 2020	11
6 Yhteenveto	22
7 Lisätietoja	23
8 Lukuohjeet ja tulostus	24

1 Johdanto

Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista. Valtiontalous sisältää valtion talousarvion eli budjettitalouden ja valtion rahastotalouden (valtion rahastotaloutta käsitellään valtion talousarviossa luvussa 9 Budjetin ulkopuolinen valtiontalous). Valtion budjettitalouden sijoittumista valtiontalouteen ja Suomen julkiseen talouteen on havainnollistettu kuviossa 1. Tässä julkaisussa keskitytään pääosin valtion budjettitalouteen. Tarkastelun kohteena on vuoden 2020 talousarvio, jonka eduskunta hyväksyi joulukuussa 2019. Tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus valtion budjetin keskeisistä teemoista kuvien ja taulukoiden avulla, sekä johdattaa lukija tutkimaan teemoja tarkemmin Internet-linkkien kautta. Taustamateriaalina budjetoinnissa käytetään valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomia talousennusteita, jotka esittelevät taloudellisen katsauksessa.

Lähde: tutkibudjettia.fi
Kuvio 1. Valtiontalous osana julkista taloutta ja valtion budjettitalous osana valtiontaloutta

Ylin päätäntävalta valtion varojen käytöstä on Suomessa eduskunnalla, joka käyttää valtaa lähinnä kahdella tavalla: säätämällä lakeja ja hyväksymällä talousarvioita. Valtaosa talousarvion sisällöstä on lailla sidottua ja ennen talousarviosta päättämistä muutetaan usein lakeja. Eduskunta hyväksyy budjetin

seuraavalle talousarviovuodelle ennen edellisen talousarviovuoden loppua.

Valtion talousarvio eli budjetti on valtion taloutta ja varainhoitoa koskeva suunnitelma, jonka laadinnan pohjana on kevään julkisen talouden suunnitelma sekä hallitusohjelma. Käytännössä valtion talousarviossa arvioidaan valtion seuraavan vuoden tulojen ja menojen suuruutta ja kohdentumista. Hallitus neuvottelee talousarvioesityksestä budjetitiriihessä.

Hallitusohjelmassa määritellään hallituksen talouspoliittiset päälinjat, joiden mukaisesti budjetti laaditaan. Lisäksi hallitus päättää vaalikauden alussa vaalikauden kehyksestä eli valtion menokatosta, sekä kehysmenettelyn säännöistä. Samalla kehys määrittelee linjan koko nelivuotisen vaalikauden menoille. Hallitus tarkistaa vuosittain huhtikuussa julkisen talouden suunnitelmassa kehyksen hallinnonalakohtaiset määrärahat sekä päivittää kehyksen vastaamaan kustannustason, hintojen ja kehysmenojen rakenteen muutoksia. Lisätietoa osoitteessa <http://vm.fi/valtion-talouden-kehukset>.

Vuoden 2020 talousarvion loppusumma on 57,7 mrd. euroa. Pääosa määrärahoista käytetään sosiaaliturvaan. Tulot kerätään pääasiassa liikevaihtoon perustuvista veroista, kuten arvonlisäverosta, ja tuloveroista, kuten ansio- ja pääomatuloverosta. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoitaan 2,2 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan nousevan noin 109 mrd. euroon.

Seuraavassa luvussa luodaan katsaus talouden näkyymiin reaalityalouden ja julkisen talou-

den osalta. Luvussa 3 käsitellään hallituksen talouspoliittisia tavoitteita ja niiden toteutumista. Luvussa 4 tarkastellaan hallituksen tulevaisuusinvestointeja. Luku 5 käsittelee valtion talousarvion tulo- ja menoarvioita, alijäämää ja velkaa. Myös kuntataloutta käsitellään valtion budjettitalouden näkökulmasta. Luvussa 6 tehdään yhteenveto.

2 Talouden näkymät

Valtiovarainministeriön taloudellisessa katsauksessa käsitellään kansallisen ja kansainvälisen talouden näkymiä sekä talouspolitiikkaa ja julkista taloutta.

Taulukko 1. Kansantalouden kehitys vuosina 2017–2020
Ennuste, joulukuu 2019

	2017*	2018*	2019**	2020**
BKT:n arvo, mrd. euroa	225,8	234,5	242,4	249,4
BKT, määrän muutos, %	3,1	1,7	1,6	1,0
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,7	6,5
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,6	73,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	0,7	1,1	1,1	1,3
Pitkä korko, 10 v, %	0,5	0,7	0,1	-0,1

* Ennakkotieto

** Ennuste

Reaalitalous

Kotimainen kysyntä ylläpitää talouskasvua tulevina vuosina, sillä ulkomaankaupan näkymät ovat heikohkot. Vuonna 2020 talouskasvu hidastuu 1,0 prosenttiin. Näkymät vientimarkkinoilla tasaantuvat ja viennin kasvu hidastuu, mutta jää silti viime vuosien keskimääräiselle tasolle. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu tasaisena. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua pitää yllä ansiotason nousu sekä korkeana pysytlevä työllisyys. Yksityisten investointien ennustetaan vähenevän ensi vuonna. Erityisesti asuinrakennusinvestoinnit vähenevät. Julkisen kulutuksen ja investointien merkitys BKT:n kasvuksi korostuu varsinkin vuonna 2020 hallitusohjelmaan kirjattujen toimien seurauksena.

Työllisten määrä kasvaa ja työllisyysaste nousee 73,6 prosenttiin vuoteen 2022 mennessä. Työttömyysasteen laskeminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkkojen nousupaineita. Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan inflaatioon.

Julkinen talous

Suomen taloudessa viime vuosina nähty hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Suidanteen viileessä julkisen talouden alijäämän koheneminen taittuu. Alijäämä alkaa kasvaa vuonna 2019 ja samankaltainen kehitys jatkuu lähivuodet. Talous kasvaa suurin piirtein potentiaalista vauhtiin ja siitä huolimatta menojen kasvu ylittää tulojen kasvun. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Suotuinen suhdannetilanne on osaltaan peittänyt alleen julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikääntyminen on jo kasvattanut eläkemenoja ja se kasvattaa tulevaisuudessa myös hoito- ja hoivamenoja. Julkisessa taloudessa on kestävyysvaje, jota ei ole vielä ratkaistu. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on laskenut hetkellisesti alle 60 prosentin rajan, mutta velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen vuonna 2020.

Menoja kasvattavat lähivuosina pääministeri Marinin hallituksen pysyvät ja väliaikaiset menolisäykset. Vaikutusta kuitenkin vaimentaa hallituksen päättämät veronkorotukset.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Jos talouskasvu osoittautuu ennustettua hitaammaksi, jää verotulojen kasvu ennustettua heikommaksi ja esimerkiksi suhdanneluonteiset työttömyysmenot kasvavat ennustettua nopeammin.

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta
Ennuste joulukuun 2019

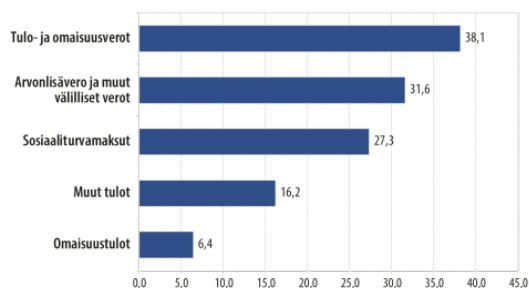
% BKT:sta	2017*	2018*	2019**	2020**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,0	42,3	41,8	42,0
Julkisyhteisöjen menot	53,7	53,1	52,7	53,0
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-0,7	-0,8	-1,0	-1,4
- valtionhallinto	-1,8	-1,2	-0,9	-1,4
- paikallishallinto	-0,2	-0,9	-1,2	-0,9
- työeläkelaitokset	1,0	1,0	0,9	0,8
- muut sosiaaliturvarahastot	0,3	0,3	0,2	0,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka	60,9	59,0	58,5	58,8
Valtionvelka ¹⁾	46,8	44,8	43,9	43,6

* ennakkotieto

** ennuste

1) VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tuloennusteiden vuoksi

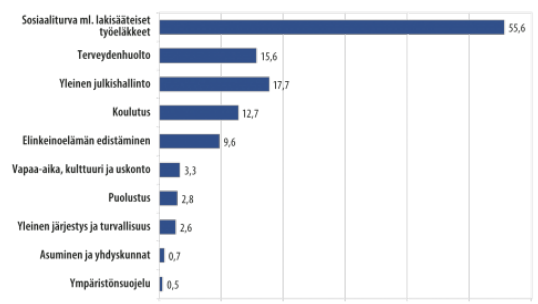
Talouden suhdanteiden lisäksi julkisen talouden rakenteet heijastuvat julkisyhteisöjen tulojen kertymään ja menojen kohdentumiseen. Kuviosta 2 nähdään, että julkisyhteisöjen tuloista suurin osa kerättiin tulo- ja omaisuusveroina sekä välillisinä veroina vuonna 2017.

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 2. Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2017, mrd. euroa

Julkisyhteisöjen menoista suurin osa muodostuu sosiaaliturvaetuksien menoista, mikä näkyy kuviosta 3. Näitä menoja ovat muun muassa eläkkeet, työttömyysetuudet ja perhe-etuudet sekä sairausajan, asumisen ja sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevät tuet.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Kuvio 3. Julkisyhteisöjen menot käyttökohteen mukaisesti (COFOG) vuonna 2017, mrd. euroa

Taulukko 3 havainnollistaa opetus- ja sivistystoimesta sekä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista aiheutuvaa kustannusten keskimääräistä suuruusluokkaa. Taulukosta nähdään esimerkiksi, että ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtaiset julkiselle taloudelle koituvat kustannukset olivat muihin koulutusmuotoihin nähden korkeimmat vuonna 2017.

Taulukko 3. Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2017

	euroa	
Opetus- ja sivistystoimi		
Perusopetus	8 941,0	/oppilas/vuosi
Lukiokoulutus	7 669,0	/opiskelija/vuosi
Ammatillinen peruskoulutus	10 545,0	/opiskelija/vuosi
Ammattikorkeakoulutus	8 021,0	/opiskelija/vuosi
Yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	8 460,0	/opiskelija/vuosi
Yleiset kirjastot	3,7	/lainaus
Sosiaalipalvelut		
Lasten päivähoito ¹⁾	86,4	/hoitopäivä
Vanhainhoito ²⁾	170,0	/hoitopäivä
Terveystieteiden tutkimus		
Perusterveydenhuolto		
- Terveystieteiden tutkimus ³⁾	77,8	/käynti
- Vuodeosasto ⁴⁾	308,0	/hoitopäivä
- Hammashoito	109,8	/käynti
Erikoissairaanhoidon		
- Somaattinen erikoissairaanhoidon ⁴⁾	1 661,6	/hoitopäivä

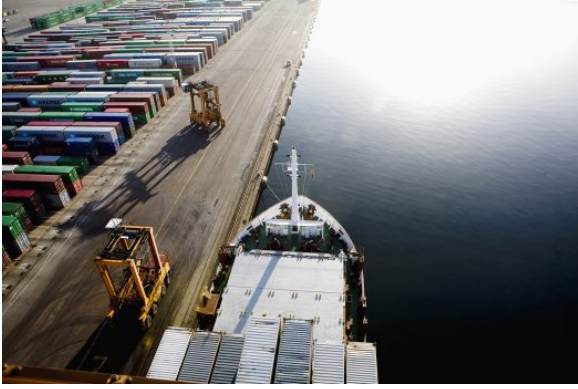
1) Sisältää kuntien kustantaman osa- ja kokopäivähoitoon. Hoitopäivien määrä on painotettu osa- ja kokopäivähoitoon osalta siten, että osapäivähoitoon hoitopäiviin käytettiin painokerrointa 0,6 ja kokopäivähoitoon hoitopäiviin kerrointa 1.

2) Perustuu kuuden suurimman kunnan, ns. Kuusikko kuntien, kustannuksiin. (sis. oman toiminnan ja ostettujen kustannukset)

3) Sisältää kaikki käynnit, ml. esim. neuvola ja fysioterapia. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnin kustannus keskimäärin 90,0 euroa/käynti.

4) Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.

Lähteet: Opetushallitus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Suomen yleisten kirjastojen tilastot ja Tilastokeskus

3 Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on linjannut talouspolitiikkaansa hallitusohjelmassa (<https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>). Hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen, jolla tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta.

Hallituskauden keskeiset talouspolitiikan tavoitteet ovat:

- Työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- Normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023
- Hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- Hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä

Hallituksen päätösperäiset pysyvät lisämenot katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin. Pysyviä julkisen talouden menoja lisätään hallituksen päätöksin noin 1,4 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Tästä vuoteen 2020 kohdistuu noin 1,1 mrd. euron menolisäys. Pysyvät uudet menot kohdennetaan muun muassa osaamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseen sekä ilmastopoliittisiin toimiin.

Pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin ja uudelleen-

kohdennuksien avulla. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti hyvinvointivaltion rahoitus pohjaa vahvistetaan verotuksen kautta noin 0,7 mrd. eurolla. Pieni osa menolisäyksistä rahoitetaan siten, että valtion budjettitalouden menoja ja tuloja uudelleen kohdennetaan muun muassa alentamalla eräiden siirtomäärärahojen tasoa. Hallituksen 75 prosentin työllisyysastetavoitteen saavuttaminen vahvistaisi julkista taloutta niin, että osa vahvistumisesta voitaisiin kohdentaa lisämenoihin. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää työn tarjontaa ja kysyntää tukevia toimia sekä kohtaanto-ongelman lievittämistä. Työllisyysasteen nousu on hallitusohjelmassa tulopohjan keskeisin yksittäinen elementti. Hallitus toteuttaa myös julkisen talouden kohdentuvia tuottavuustoimia.

Suomen julkisen talouden tavoitteenasetteluun vaikuttavat myös EU-säännökset, joista merkittävimpänä vakauserä ja kasvusopimus, joka velvoittaa EU:n jäsenvaltioita ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallista velkaantumista. EU-lainsäädännön mukaan julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (MTO), jota arvioidaan kahden pilarin – rakenteellinen jäämä ja menosääntö – avulla. Valtioneuvoston syksyllä 2019 vahvistama keskipitkän aikavälin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle pidetään ennallaan, -0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Muut julkisen talouden tavoitteet muun muassa

assa alasektoritavoitteet asetetaan siten, että ne ovat linjassa hallituksen vuodelle 2023 tavoitteleman julkisen talouden tasapainon kanssa.

Taulukossa 4 on kuvattu Suomen finanssipolitiikkaa ohjaavia tavoitteita ja sääntöjä sekä verrattu niitä valtiovarainministeriön ennusteeseen. Valtaosaa pääministeri Marinin hallituksen finanssipoliittisista tavoitteista ei saavuteta ilman uusia työllisyyttä ja julkista taloutta kohentavia toimia hallituskauden aikana. Valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä kasvaa 2020-luvun alkuvuosina 1,5 prosentin tuntumaan suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat jäämässä niille asetetuista nimellisistä rahoitusasematavoitteista. Myös työeläkelaitosten ylijäämä alittaa sille asetetun 1,0 prosentin ylijäämätavoitteen. Muut sosiaaliturvarahastot pysyvät puolestaan tavoitellun mukaisesti tasapainossa.

Taulukko 4. Suomen finanssipolitiikkaa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

Julkisen talouden sektori	Muuttuja	Tavoite vuodelle 2023, % BKT:sta	Arvio vuodelle 2023, % BKT:sta
Hallituksen asettamat rahoitusasematavoitteet vaalikaudelle			
Julkisyhteisöt	Rahoitusasema	0,00 %	-1,2 %
Valtionhallinto	Rahoitusasema	vähintään -0,5 %	-0,9 %
Paikallishallinto	Rahoitusasema	vähintään -0,5 %	-1,1 %
Sosiaaliturvarahastot			
- Työeläkerahastot	Rahoitusasema	noin 1,0 %	0,7 %
- Muut sosiaaliturvarahastot	Rahoitusasema	noin 0,0 %	0,1 %
Julkisyhteisöjen bruttovelka	Velka	velkasuhde alenee	61,2 %
EU-säännöt			
Julkinen talous	Rahoitusasema	vähintään -3 %	-1,2 %
	Velka*	korkeintaan 60 %	61,6 %
	Rakenteellisen rahoitusaseman keskipitkän aikavälin tavoite (MTO)**	-0,50 %	-1,3 %

* EU:n velkasäännön tulkinnassa otetaan huomioon myös mm. velan alenemisen nopeus historiassa ja tulevaisuudessa.

** Vakaus- ja kasvusopimus velvoittaa EU-jäsenmaat asettamaan julkisen talouden rakenteelliselle alijäämälle keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO). Suomen keskipitkän aikavälin tavoitteeksi on asetettu 0,5 prosentin alijäämä suhteessa BKT:hen. Tavoitteen saavuttamista tai lähentymistä sitä kohden arvioidaan rakenteellisen jäämän ja menosäännön avulla. Lähdetieto julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2020–2023 liitteessä 5 Suomen vakausohjelma.

4 Tulevaisuusinvestoinnit

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti hallitus toteuttaa vaalikauden aikana kertaluonteisen tulevaisuusinvestointiohjelman, joka tukee hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Sen puitteissa voidaan vaalikauden aikana kohdentaa enintään 3 mrd. euroa kertaluonteisiin investointeihin ja yhteiskunnallisesti tärkeisiin kokeiluihin. Nämä toimet ovat kertaluonteisia, eivätkä ne lisää valtion menoja vuonna 2023.

Vuoden 2020 talousarvion sekä vuosien 2020–2023 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä hallitus on päättänyt kohdentaa yhteensä 1,4 mrd. euroa kertaluonteisiin tulevaisuusinvestointeihin, josta 0,75 mrd. euroa vuodelle 2020. Merkittäviä investointeja kohdistuu vuonna 2020 ammatillisen koulutuksen opettajien sekä ohjaajien palkkaamiseen 80 milj. euroa, perusopetuksen laatu ja tasa-arvo-ohjelmaan 60 milj. euroa, luonnonhaittakorvauksiin sekä Business Finlandin avustuksiin yritysveroista T&K&I-pakettia varten. Lisäksi Valtion asuntorahastosta kohdennetaan lähes 50 milj. euron lisäpanostukset vuonna 2020 mm. taloyhtiöiden energia-avustuksiin ja hissien jälkiasennusten avustamiseen, lähiöohjelman käynnistämiseen sekä avustukseen, jonka avulla valtion tukemia asuntoja muutettaisiin paremmin ikääntyneille sopiviksi.

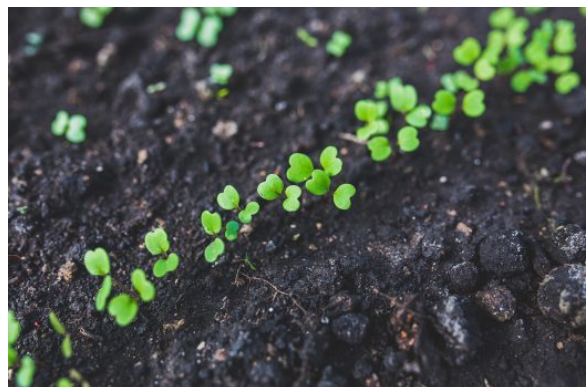
Hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteet tullaan rahoittamaan pääosin omaisuustoilla siten, että hallituksen tulevaisuusinvestointiohjelma ei tule heikentämään valtion budjettitalouden alijäämää tai kasvatta-

maan valtion velkaa. Kansantalouden tilinpidon mukaiseen julkisen talouden rahoitusasemaan tulevaisuusinvestoinnit kuitenkin vaikuttavat heikentävästi. Tulevaisuusinvestointien rahoittamista varten vuoden 2020 talousarvioon sisältyy 726 milj. euroa omaisuustuloja.

Taulukossa 5 esitetään tulevaisuusinvestointeihin liittyvät määrärahalisäykset jaoteltuna hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien mukaisesti. Tulevaisuusinvestointiohjelman loppuosalle, joka on kooltaan noin 1,7 mrd. euroa, on tehty julkisen talouden suunnitelmassa 2020–2023 kehysvaraus vuosille 2021 ja 2022. Ohjelman toimeenpanosta päätetään syksyn 2020 budjettiriihessä osana hallitusohjelman mukaista työllisyystoimia ja menolisäyksiä koskevaa tarkastelua.

Taulukko 5. Tulevaisuusinvestoinnit jaoteltuna hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien mukaan kuten päätetty vuosien 2020–2023 julkisen talouden suunnitelmassa, milj. euroa

	2020	2021	2022
Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	119,7	134,7	18,0
Suomi kokoaan suurempi maailmalla	14,4	10,3	0,0
Turvallinen oikeusvaltio Suomi	24,3	9,8	3,0
Elinvoimainen Suomi	327,1	96,5	1,1
Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi	24,5	21,6	7,2
Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	35,1	36,4	26,0
Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	205,4	130,0	120,0
Yhteensä	750,4	439,3	175,3

5 Valtion talousarvio 2020

Valtion tuloja ja menoja tarkastellaan talousarvion yleisperusteluissa luvuissa 4 ja 5 sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa (<http://budjetti.vm.fi>). Tuloarviot käsitellään osastoittain ja määräraha-arviot hallinnonaloittain.

5.1 Tulot, menot, alijäämä ja velka

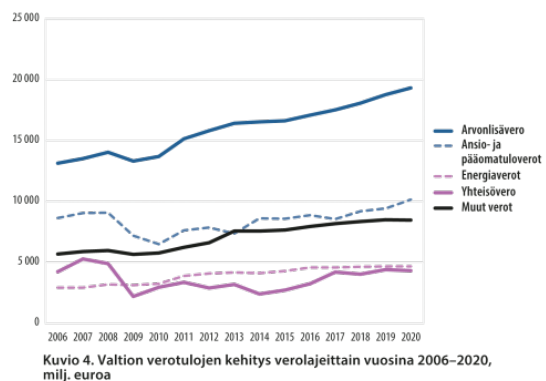
Tulot

Vuoden 2020 valtion budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 55,5 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 86 % eli 47 mrd. euroa. Verokertymän arvioidaan kasvavan 2,6 % vuonna 2020 vuoden 2019 talousarvioon nähden.

Kuviossa 4 tarkastellaan pelkästään verotulojen kehitystä vuosina 2006–2020. Vuodesta 2016 alkaneen korkeasuhdanteen taittumisen myötä myös verotulojen kasvu hidastuu. Yksittäisten verolajien tuotto on kuitenkin kehittynyt hyvin eri tavoin. Arvonlisävero muodostaa valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sen tuotto määräytyy pitkälti yksityisen kulutuksen kehityksen perusteella, ja se

onkin kasvanut viime vuosina verrattain vakaasti.

Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyy verrattain maltillisesti huolimatta verotuksen kiristymisestä. Energiaverokertymän hidasta kasvua selittää veropohjien kuten esimerkiksi polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys.

Menot

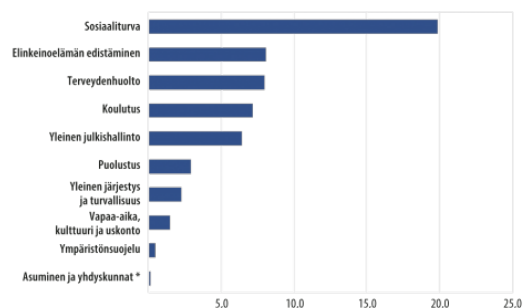
Talousarvion määrärahat ovat 57,7 mrd. euroa, mikä on noin 2,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa.

Hintatason nousu ja talousarvion rakennemuutokset huomioon ottaen määrärahat

nousevat 2,2 % vuoden 2019 varsinaisesta talousarviosta. Menotasoa nostavat erityisesti pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset sekä määräaikaiset tulevaisuusinvestoinnit. Myös eräät ns. automaattitekijät, kuten ikäsidonnaisten valtion menojen kasvu, täysimääräiset indeksikorotukset sekä veroperustemuutosten vaikutusten kompensatio kunnille näkyvät menojen nousuna vuoteen 2019 verrattuna. Toisaalta hyvä työllisyystilanne edelleen alentaa työttömyysturvamenoja.

Valtionvelan korkomenot ovat uuden korkotasoenusteen myötä merkittävästi alemmat vuonna 2020 kuin mitä vuodelle 2019 budjetoitiin.

Määrärahojen, eli valtion menojen, kohdentuminen eri käyttötarkoituksiin riippuu poliittisista päätöksistä, talouden rakenteista ja suhdanteista. Merkittävin osa valtion talousarvion määrärahoista vuonna 2020 kohdistuu sosiaaliturvaan (20 %). Huolimatta siitä, että eläkkeisiin käytetään edellisvuotista enemmän, sosiaaliturvaan yhteensä käytetyt menot alenevat noin prosentin vuonna 2020. Tähän vaikuttaa työttömyyssidonnaisten menojen lasku sekä se, että valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista pienenee vuonna 2020. Kuviossa 5 on havainnollistettu valtion määrärahojen käyttökohteet vuonna 2020 talousarvion mukaisesti. Kokonaismenot kasvavat eniten elinkeinoelämän edistämiseen, terveydenhuoltoon ja koulutukseen liittyvät lisäykset.

** Pääosa asuntotuotannon tukemiseen liittyvistä menoista rahoitetaan valtion talousarvion ulkopuolisesta asuntorahastosta. Lisäksi suorat asumistuet sisältyvät sosiaaliturvan menoihin.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Kuvio 5. Vuoden 2020 talousarvion määrärahat käyttökohteen mukaisesti (COFOG), mrd. euroa

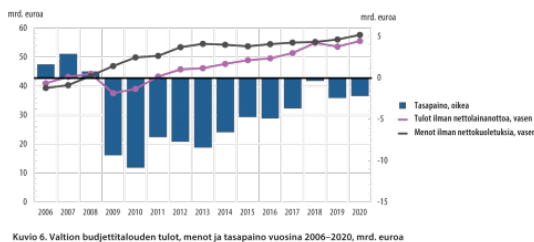
Osa valtion budjettiin tulevista tuloista saadaan Euroopan unionilta, ja toisaalta Suomen valtio maksaa EU:lle maksuja. Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon noin 2,15 mrd. euroa vuonna 2020. Suomen maksut kasvavat 12 milj. euroa vuodelle 2019 budjetoituun verrattuna. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 25 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019 arvioidaan saatavan. Valtiontalouden EU-tulojen ja menojen suhdetta on havainnollistettu taulukossa 6. EU:n vuoden 2020 talousarvion keskeisimpinä tavoitteina on tukea Euroopan talouden kilpailukykyä sekä lisätä solidaarisuutta ja parantaa turvallisuutta EU:ssa ja sen ulkopuolella. EU:n monivuotisesta (vuosia 2021–2027 koskevasta) rahoituskehiksestä käytävät neuvottelut jatkuivat Suomen EU-puheenjohtajakaudella vuoden 2019 toisella puoliskolla. Ratkaisu kuitenkin siirtyi vuoden 2020 puolelle. Sekä EU:n vuoden 2020 talousarvion että tulevan rahoituskehiksen lähtökohtana on, että Iso-Britannia osallistuu EU-eronsa jälkeen unionin budjetin rahoitukseen vuoden 2020 loppuun asti ja vielä tämänkin jälkeen nykyiseen rahoituskauteen (2014–2020) liittyvien maksusitoumusten realisoituessa vasta seuraavan rahoituskauden (2021–2027) puolella.

Taulukko 6. Yhteenveto valtion ja EU:n välisistä maksu- ja tuloista 2018–2020, milj. euroa

Valtiontalouden menot	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019	Talousarvio 2020
Budjettitalous			
ALV-maksu	292	301	316
BKTL-maksu	1 425	1 619	1 624
Yhdistyneille Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	123	149	147
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 839	2 069	2 087
Euroopan kehitysrachasto	68	74	68
Yhteensä	1 907	2 143	2 155
Valtiontalouden tulot	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019	Talousarvio 2020
Budjettitalous			
Maataloustuki	525	537	537
Maaseudun kehittäminen	346	340	370
Rakennepoliittinen tuki	189	200	190
Tullien yms. kantopalkkio	35	37	38
Muut tulot	41	41	45
Rahastotalous			
Interventiorachasto	0	0	0
Maatilan talouden kehittämistarachasto	0	0	0
Yhteensä	1 136	1 154	1 180
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut (sis. kantopalkkion)	173	184	189

Alijäämä

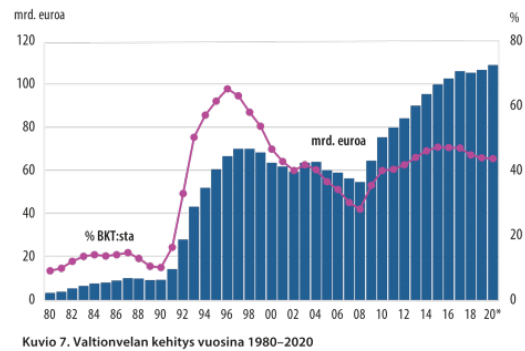
Valtion talousarvio vuodelle 2020 on noin 2,2 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan vuonna 2020 noin 1,4 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion budjettitalous on ollut alijäämäinen vuodesta 2009 alkaen. Tilannetta on havainnollistettu kuviossa 6.

Velka

Vuoden 2020 lopussa valtionvelan, mukaan lukien rahastotalouden velka, arvioidaan olevan noin 109 mrd. euroa, mikä on noin 44 %

suhteessa bruttokansantuotteeseen. (Luvussa on huomioitu Valtiokonttorin arvion mukainen noin 1 mrd. euroa ennakoitua pienempi velanotto vuonna 2019.) Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan noin 870 milj. euroa, mikä on noin 300 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Kuviossa 7 nähdään, että valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen on alentunut viimeisten vuosien aikana, vaikka euromääräisesti velan kasvu on jatkunut.

5.2 Poimintoja vuoden 2020 talousarvion vero- ja määrärahapäätöksistä

VEROPERUSTEMUUTOKSET

Pääministeri Marinin hallituksen veropolitiikan yhtenä tavoitteena on varmistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus pohja digitaalisessa ja nopeasti kehittyvässä maailmantaloudessa. Tiivistämällä veropohjaa mahdollistetaan matalat verokannat ja tasapuolinen verotus, jotka edistävät yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia. Verotuksessa haetaan ratkaisuja, jotka edistävät hallituksen ilmastotavoitteita taloudellisesti tehokkaimmin, nopeuttavat siirtymää pois fossiilisista polttoaineista ja jotka samalla täyttävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaa-

timukset.

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen kohdistuu pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan. Terveyttä pyritään edistämään korottamalla tupakan, alkoholin ja virvoitusjuomien valmisteveroja hallituskauden aikana. Kulutusverotuksen kiristymistä kompensoidaan pieni- ja keskituloisille tuloverotuksen keventämisen kautta.

Vuonna 2020 kiristetään hallitusohjelman mukaisesti liikennepolttoaineiden verotusta, minkä arvioidaan lisäävän vuositulotuloja yhteensä 250 milj. eurolla. Terveysten edistämiseksi myös tupakan (+50 milj. euroa) ja virvoitusjuomien (+25 milj. euroa) verotusta kiristetään. Ansiotulojen verotukseen tehdään indeksitarkistus, joka pienentää valtion verotuloja vuositulotuloilla 275 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi hallitus keventää maltillisesti pieni- ja keskituloisten tuloverotusta. Tällä pyritään kompensoimaan välillisen verotuksen kiristymisen vaikutuksia. Tuloveropohjaa tiivistetään rajaamalla kotitalousvähennystä sekä pienentämällä asuntolainojen korkovähennysoikeutta. Alun perin määräaikaiseksi säädetyn solidaarisuusveron voimassaoloa jatketaan, mikä kasvattaa verokertymää vuositulotuloilla 109 milj. eurolla. Uusien investointien poisto-oikeus kaksinkertaistetaan väliaikaisesti, mikä vähentää valtion verotuloja 207 milj. eurolla vuositulotuloilla.

YLEINEN JULKISHALLINTO

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan osoitetaan 1,5 milj. euroa vuonna 2020. Toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen.

Puolue toiminnan tukemiseen kohdennetaan noin 36 milj. euroa, jossa on lisäystä 6 milj. euroa vuodesta 2019.

Ministereiden, valtiosihteerien ja erityisavustajien palkkausmäärärahoja korotetaan yhteensä 5 milj. eurolla vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon nähden aiheutuen ministerien, valtiosihteerien ja erityisavustajien määrän noususta, palkkioperusteiden tarkistuksista sekä edellisen hallituksen ministereiden palkkioihin kohdistettujen aiempien säästöjen poistamisesta. Lisäksi ministeriöiden toimintamenoihin lisätään yhteensä n. 1,6 milj. euroa johtuen poliittisten valtiosihteerien ja erityisavustajien määrän kasvusta.

ULKOASIAINHALLINTO

Ulkoasiainhallinnolle osoitetaan 1 milj. euron lisäys edustustoverkon laajentamiseen.

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan hieman yli 1 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan vuonna 2020 olevan noin 0,41 % suhteessa bruttokansantuloon.

Rauhanvälitykseen osoitetaan 2,5 milj. euron määräraha vuonna 2020.

PUOLUSTUS

Puolustusvoimien määrärahoihin kohdennetaan henkilö- ja tehtävämäärän lisäämiseen, sopimussotilaiden palkkaamiseen, kertausharjoitusten määrän lisäämiseen sekä vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen uuteen toimintamalliin yhteensä 5,8 milj. euron lisäys.

Hornet-hävittäjäkaluston suorituskyvyn täysimääräinen korvaaminen aiheuttaa jo ennen hankintapäätöstä valmisteluvaiheen menoja, joihin osoitetaan 10 milj. euroa vuonna 2020. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 779 milj. euroa, joka sisältää 206 milj. euroa Laivue 2020 -hankkeen rahoitusosuutta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin osoitetaan yhteensä noin 113 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan kohdennetaan 16,6 milj. euroa.

YLEINEN JÄRJESTYS JA TURVALISUUS

Poliisille ja Suojelupoliisille osoitetaan yhteensä noin 820 milj. euroa. Määrärahoilla aloitetaan poliisimiesten henkilötyövuosimäärän nostaminen hallitusohjelman mukaiselle 7500 henkilötyövuoden tasolle vuoteen 2023

mennessä.

Rajavartiolaitokselle osoitetaan yhteensä noin 268 milj. euroa. Talousarviossa on huomioitu hallitusohjelmaan kirjattu tavoite rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamisesta niin, että Rajavartiolaitoksen toimintamenomäärärahoja lisätään vuonna 2020 1,3 milj. eurolla. Lisäksi Rajavartiolaitoksen määrärahoihin sisältyy lisäyksiä noin 11 milj. euroa mm. EU:n rajaturvallisuusvaatimusten sekä Rovaniemen lentoaseman ulkorajaliikenteen kasvun johdosta sekä eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen menoihin. Rajavartiolaitoksen maa- ja merirajan teknisen valvonnan korjausinvestointiin on päätetty kohdentaa 15 milj. euroa.

Rikosketjun toimintakyvyn sekä rikosvastuun toteutumisen ylläpitämiseksi syyttäjälaitokselle, tuomioistuimille, oikeusavulle ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitetaan yhteensä 5,2 milj. euroa lisärahoitusta. Lisäksi näytön keskittämiseen käräjäoikeuksiin osoitetaan 2 milj. euron kertaluonteinen lisäys. Korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja muille tuomioistuimille kohdennetaan yhteensä 2,3 milj. euron kertaluonteinen lisäys muiden oleskelulupa-asoiden määrän kasvun johdosta. Lisäksi oikeusministeriön hallinnonalalle osoitetaan lisärahoitusta mm. rikollisuuden ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn.

Pakolaiskiintiötä nostetaan hallitusohjelman mukaisesti vuositasolla sadalla henkilöllä 850 henkilöön. Tästä johtuen tehdään yhteensä 0,9 milj. euron määrärahalisäykset vuodelle 2020. Lisäksi kotouttamisen tehostamiseen ja nopeuttamiseen osoitetaan 2,32 milj. euron lisäys. Maahanmuuttovirastolle osoitetaan 10 milj. euroa päätöksentekoresurssien turvaamiseen liittyen erityisesti työperäiseen maahanmuuttoon. Lisäksi turvapaikkahakemusten ruuhkan purkuun osoitetaan yhteensä 3,5

milj. euroa. Maahanmuuttoviraston ICT-menoihin kohdennetaan 2 milj. euron lisäys.

ELINKEINOELÄMÄÄN LIITTYVÄT ASIAT

Palkkatuen käytön lisäämiseksi yrityksissä julkisiin työvoimapalveluihin lisätään 10 milj. euroa. Palkkatukea kehitetään ja käyttöä laajennetaan yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa siten, ettei vaaranneta työehtosopimusten mukaista työtä tai vääristetä kilpailua.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseen osoitetaan yhteensä 12,6 milj. euroa. Määrärahalla rahoitetaan mm. kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoitinnan laajentamista ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteitä.

Business Finlandin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan avustusvaltuus on 328 milj. euroa. Lisäksi Business Finlandin avustusmuotoiseen rahoitukseen lisätään 88 milj. euroa, josta 55 milj. euroa aiheutuu yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoihin kohdennetaan 0,6 milj. euron lisäys vaikuttavuusinvestointien osaamiskeskuksen perustamiseen.

Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemiseen, sopimusperusteiseen yhteistyöhön ja alueiden kehittämistä koskeviin hankkeisiin osoitetaan 20 milj. euroa. Alueellisen kuljetustuen jatkamiseen kohdennetaan 6 milj. euroa.

Osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja määräraikkaiseen kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukihankkeeseen osoitetaan 23

milj. euroa vuonna 2020.

Energiatuen myöntämisvaltuuteen lisätään 30 milj. euroa kivihiiltä korvaavien investointien tukemiseen. Kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoon osoitetaan 5 milj. euroa.

Laivanrakennuksen innovaatiotukeen myönnetään 33,9 milj. euron valtuus uusiin laivahankkeisiin.

Liikenneverkkoihin osoitetaan noin 2,1 mrd. euron rahoitus, josta perusväylänpidon osuus on 1,4 mrd. euroa. Perusväylänpidon määrärahoihin sisältyy hallitusohjelman mukainen 300 milj. euron pysyvä korotus, jolla pyritään varmistamaan, ettei korjausvelka kasva ja että olemassa olevaa korjausvelkaa voidaan purkaa. Kehittämishankkeisiin osoitetaan liki 500 milj. euroa. Uutena hankkeena aloitetaan Hanko—Hyvinkää-rataosan sähköistäminen. Lisäksi aloitetaan Kemin Ajoksen meriväylän syventämisen, Tampere—Jyväskylä-rataosan parantamisen ja Seinäjoki—Vaasa-rataosan parantamisen suunnittelu. Lisäksi kertaluonteisena tulevaisuusinvestointina osoitetaan 12 milj. euroa vaarallisten tasoristeysten poistamiseen ja 10 milj. euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen valtion hankkeissa ja valtionavustuksina kunnille vastaaviin hankkeisiin 14,5 milj. euroa. Yksityisteiden avustuksiin osoitetaan 20 milj. euroa. Myös koulumatkapyöräilyä ja pyöräilymatkailua tuetaan pienin määrärahalisäyksin.

Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen lisätään 1,25 milj. euroa yhteysalusliikenteen laiturien korjaamiseen. Julkiseen henkilöliikenteeseen kohdennetaan hallitusohjelman mukainen 20 milj. euron tasokorotus ilmastoperusteisiin toimenpiteisiin.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen tukeen lisätään 2 milj. euroa.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat lisääntyvät 33 milj. eurolla edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu mm. ympäristökorvauksen ja luonnonhaittakorvauksen kertaluonteisista lisäyksistä. Lisäksi Maatalouden kehittämisrahastoon (Makera) ehdotetaan kertaluonteista noin 90 milj. euron siirtoa.

Maatalouden kannattavuutta parantavaan neuvontaan lisätään 1,8 milj. euroa.

Luonnonvarakeskuksen toimintamenoihin lisätään yhteensä hieman alle 1,7 milj. euroa mm. maatalouslaskentaan, ruokahävikiseurantaan, turvemaiden hiilidioksiditutkimukseen ja päästökattodirektiivin kansalliseen toimeenpanoon.

Hallitusohjelmaan perustuvista pysyvistä määrärahalisäyksistä suurimpia ovat maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaan ehdotettavat määrärahat sekä luomusitoumusten rahoituksen turvaaminen.

YMPÄRISTÖN- JA LUONNONSUOJELU

Luonnonsuojelurahoitusta lisätään yhteensä 103 milj. euroa ympäristöministeriön ja maaja metsätalousministeriön hallinnonaloilla.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusoh-

jelman (METSO) toimeenpanoa jatketaan. Elinympäristöjen monimuotoisuuden parantamiseen tähtäävä toimintaohjelma käynnistetään. Metsähallituksen julkisten hallinto-tehtävien rahoitusta vahvistetaan luonnon-suojelutehtävien osalta.

Laadittavan strategisen kiertotalouden edistämishjelman toteuttamiseen ja kiertotalouden edistämiseen varataan yhteensä 2 milj. euroa ympäristöministeriön ja työ- ja elinkei-noministeriön toimintamenoissa.

Kansallisen ilmastopaneelin toimintaa vahvis-tetaan lisäämällä määrärahaa 0,45 milj. eu-rolla vuositasolla.

Lahden kaupungille osoitetaan 3 milj. euron avustus Euroopan ympäristökaupunki 2021 -teemavuoden toteuttamiseen liittyviin kuluihin.

ASUMINEN JA YHDYSKUNTAPALVELUT

Valtion asuntorahaston varoja käytetään noin 202 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen.

Valtion asuntorahastosta rahoitetaan lähiö-ohjelmaa 5 milj. eurolla. Taloyhtiöiden energia-avustuksiin osoitetaan 20 milj. euroa. Valtion tukeman asuntokannan kunnostami-seen ikääntyneille paremmin sopivaksi käyte-tään 5 milj. euroa. Valtion tukeman asunto-tuotannon sopeuttamiseksi väestöä menettä-villä alueilla nostetaan sekä purkuavustuksen että aravalainojen anteeksiantomahdollisuu-den (purkuakordin) enimmäismäärää noste-taan 5 milj. eurolla.

Rakennusperintöavustuksien määrää lisätään 1,7 milj. euroon.

TERVEYDENHUOLTO

Lapsi ja perhepalveluiden kehittämiseen sekä Lapset- ja perhepalveluiden muutosohjelma -hankkeen jatkokon kohdennetaan yhteensä 10 milj. euroa vuodelle 2020.

Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten selvittämisen ja ehkäisemisen edistämiseksi jatketaan Lastenasiointalo-toimintamallin käyttöönoton tukemista. Seksuaalirikosten uhrien tukikeskusten (SERI) perustamisen arviointiin osoitetaan 0,3 milj. euron määräraha.

Osana terveysalan tutkimus- ja innovaatio toiminnan kehittämistä osoitetaan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toiminnan käynnistymiseen 5,2 milj. euron määräraha.

Kansallista rokotusohjelmaa kehitetään laajentamalla TBE-rokotusta ja HPV-rokotusta myös pojille. Laajennukseen kohdennetaan 2 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämishankkeisiin kohdennetaan 97,4 milj. euroa. Tavoitteena on esimerkiksi palveluiden saatavuuden parantaminen etupainotteisesti. Kehittämishankkeet kohdentuvat muun muassa peruspalveluiden saatavuuden turvaamiseen, ikäihmisten hoidon ja hoivan parantamiseen sekä kansallisen poikkihallinnollisen mielenterveysstrategian ja lapsistrategian valmisteluun.

Päihteitä käyttävien äitien hoitoon lisätään 1,7 milj. euroa vuodelle 2020. Saattohoidon ja palliatiivisen hoidon vahvistamiseen osoitetaan 2 milj. euroa vuodelle 2020.

YTHS:n palvelut laajenevat vuonna 2021 koskemaan myös ammattikorkeakoulujen opiskelijoita, ja siihen liittyviä valmistavia toimenpiteitä tuetaan vuonna 2020 1,4 milj. eurolla.

VIRKISTYS- JA KULTTUURITOIMINTA

Rahoitustason säilyttämiseksi vuoden 2019 tasolla lisätään yhteensä 5,4 milj. euroa tieteen menoihin sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kuntien liikunta- ja nuorisotoimen valtionosuuteen.

Museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen ja esittävän taiteen valtionavustukseen osoitetaan 5 milj. euroa. Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen lisätään 1 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kulttuurin avustuksiin lisätään yhteensä 5,1 milj. euroa. Taiteilija-apurahojen tason korotukseen osoitetaan 1,4 milj. euroa.

Kansallisteatterin peruskorjaukseen kohdennetaan kertapanostuksena 20 milj. euroa.

Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen lisätään 4,8 milj. euroa.

Liikkuva koulu ohjelman laajentamiseen eri ikäluokkiin osoitetaan 6 milj. euroa ja liikuntapaikkojen rakentamiseen 2 milj. euroa.

Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen lisätään 2 milj. euroa ja valtakunnallisen digitaalisen järjestelmän kehittämiseen 1,2 milj. euroa.

Valtionavustukseen järjestöille lisätään 1,2 milj. euroa.

KOULUTUS

Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon parantamiseen osoitetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen 25 milj. euroa. Lisäksi osoitetaan 1 milj. euron lisäys suomi tai ruotsi toisena kielenä (s2) opetuksen kehittämiseen ja henkilöstön kouluttamiseen varhaiskasvatukses-

sa sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden tukemiseen koulutuksen nivelvaiheessa.

Maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä osoitetaan 5 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle osoitetaan noin 1,4 milj. euroa luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimiin, joista keskeisin on kansallisen lukutaitostrategian laatiminen. Lisäksi lisätään 0,5 milj. euroa opettajien täydennyskoulutukseen erityisesti ilmastoasioissa ja kestävässä kehityksessä sekä seksuaali- ja tasa-arvokasvatuksessa.

Lukiokoulutuksen yksikköhintarahoitukseen kohdennetaan 7,5 milj. euron valtionosuuden lisäys, joka korottaa rahoitusta yhteensä 18 milj. eurolla, kun kuntien rahoitusosuus otetaan huomioon.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan. Työpaikkaohjaajien koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen osoitetaan 2,5 milj. euroa. Urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukemiseen kohdennetaan 0,5 milj. euroa.

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin osoitetaan 80 milj. euroa.

Vuonna 2020 yliopistojen perusrahoitusta lisätään 40 milj. eurolla ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta 20 milj. eurolla.

Jatkuvan oppimisen edistämiseen vapaan sivistystyön oppilaitoksissa lisätään 7,5 milj. euroa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta siirretään 20 milj. euroa nopeavaihtuteisiin toimiin, joilla pyritään vastaamaan osaajapulaan tietyillä toimialoilla.

Lisäpanostuksia kohdennetaan myös maahanmuuttajien osaamisen kehittämiseen työl-

listymisen edellytyksien vahvistamiseksi sekä toimenpiteisiin, joilla tuetaan maahanmuuttajien pääsyä korkeakoulutukseen.

Suomi varautuu isännöimään yhtä eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokonetta. Suomen rahoitusosuus on vuosina 2019–2026 enimmillään yhteensä 50 milj. euroa. Tähän kohdennetaan 10 milj. euroa Suomen Akatemian valtuudesta vuonna 2020.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta nostetaan 25 eurolla 1.1.2020, jolloin sen määrä on 100 euroa kuukaudessa. Tämä lisää opintorahameinoja 3 milj. euroa. Lisäksi 1.8.2020 lukien opintoraha sidotaan KEL-indeksiin.

SOSIAALITURVA ml. työeläkkeet

Tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmaan osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriölle 0,5 milj. euroa. Määräraha kohdistetaan laaja-alaisen tasa-arvo-ohjelman laatimiseen, jolla koordinoidaan toimenpiteitä tasa-arvoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi eri osa-alueilla.

Vuoden 2020 alusta lukien neljännestä ja sitä seuraavista lapsista maksettavaan lapsilisään sekä lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen tehdään 10 euron tasokorotus. Elatustukea ko-

rotetaan 7 eurolla. Näihin uudistuksiin on varattu yhteensä 37 milj. euroa.

Kansaneläkelaitoksen resursseja vahvistetaan 32,8 milj. euron lisäyksellä. Tietoturvan kehittämiseen osoitetaan lisäksi 1,4 milj. euroa.

Työttömyysturvan määrärahat ovat 2,2 mrd. euroa, joka on 135 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen alenemisesta. Palkkatuetun työn rahoittamista työttömyysetuusmäärärahoista ja työllisyysmäärärahoista jatketaan vuonna 2020. Nuorten työllisyyttä tuetaan. Osatyökykyisten työkykyohjelmaan kohdennetaan yhteensä 10 milj. euroa. Työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmalle osoitetaan 1 milj. euroa.

Työttömyysturvan aktiivimallin leikkurin poistaminen ja työttömyyspäivärahan lisäpäivien alaikärajan korottaminen 62 vuoteen vähentävät valtion menoja yhteensä arviolta 9,3 milj. eurolla.

Perusturvaan (vähimmäismääräiseen kuntoutusrahaan, sairaus- ja vanhempainrahoihin sekä työttömyyspäivärahaan) tehdään 20 euron korotus, jonka kustannusvaikutus on valtiolle noin 40 milj. euroa.

Pientä eläkettä saavien eläkkeitä korotetaan. Vaikutus julkiseen talouteen on nettomääräisesti 183 milj. euroa. Maatilojen maksuvaikeuksien helpottamiseksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron tilapäistä alentamista jatketaan vuonna 2020.

Ruoka-aputoimintaa tuetaan 1,2 milj. eurolla.

Turvakotitoiminnan kehittämistä tuetaan yhteensä 3 milj. eurolla.

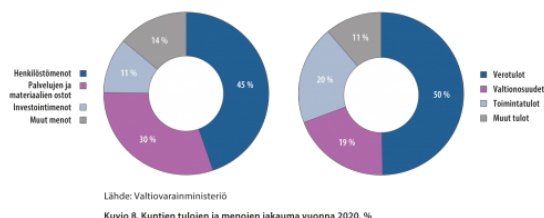
Veteraanien kotiin vietävät palvelut ovat la-

kimuutoksen myötä muuttuneet maksuttomiksi 1.11.2019 alkaen. Palvelujen rahoituksen riittävyyden varmistamiseksi tarkoitukseen osoitetaan vuodelle 2020 yhteensä 180 miljoonan euron määräraha. Lisäksi veteraanien rintamalisän korottamiseksi 50 eurosta 125 euroon kuukaudessa osoitetaan 4,7 miljoonan euron lisämääräraha. Korotus astuu voimaan 1.4.2020.

5.3 Kuntatalous

Valtio rahoittaa kuntien toimintaa valtion-apujärjestelmän kautta valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla. Itsehallintonsa perusteella kunnat vaikuttavat pääosin itse menoihinsa ja tuloihinsa, mutta myös valtio vaikuttaa niihin lainsäädännöllä. Kuntatalouden tilaa ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen on kuvattu tarkemmin kuntatalousohjelmassa ja valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 8.

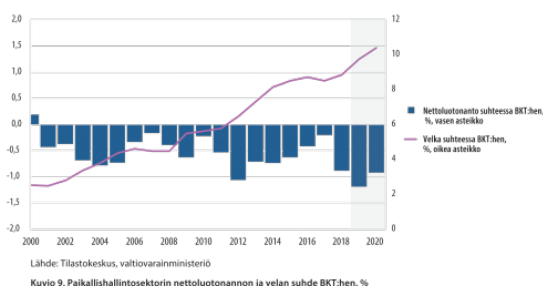
Vuonna 2020 kuntien ennakoitaan saavan 50 % tuloistaan verotuloina, 20 % toimintatuloina, 19 % valtionosuuksina ja 11 % muina tuloina. Kuntien menoista 45 % arvioidaan kohdistuvan henkilöstömenoihin, 30 % palveluiden ja materiaalien ostoon, 11 % investointeihin ja 14 % muihin menoihin. Kuntien tulojen ja menojen jakaumaa on havainnollistettu kuviossa 8.

Hallituksen paikallishallinnolle asettaman rahoitusasematavoitteen mukaan kansantalou-

den tilinpidon mukainen paikallishallinnon alijäämä saa olla vuonna 2023 korkeintaan 0,5 % suhteessa BKT:hen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan paikallishallinnon alijäämä on 1,1 % suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Rahoitusasematavoitteen saavuttaminen edellyttäisi paikallishallinnon sopeutusta niin kuntien omilla sopeutustoimilla kuin valtion tukemilla tuottavuustoimilla sekä työllisyyttä vahvistavilla toimilla, jotka lisäävät talouskasvua ja siten myös verotuloja.

Alijäämän ja velan kehitystä on havainnollistettu kuviossa 9 ja niistä on kerrottu tarkemmin valtiovarainministeriön joulukuun 2019 Taloudellisen katsauksen luvussa 2.3.

Valtion toimenpiteet vaikuttavat kuntien tuloihin ja menoihin. Nettomääräisesti valtion toimenpiteiden vaikutus on noin 0,3 mrd. euroa kuntataloutta vahvistava vuonna 2020. Vuoden 2019 tasoon verrattuna valtionosuuksia kasvattavat kilpailukyky sopimukseen liittyvän valtionosuuksien leikkauksen pieneneminen (286 milj. euroa), valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistus (124 milj. euroa) sekä indeksikorotus (2,4 %), joka lisää valtionosuuksia noin 198 milj. euroa. Valtionosuuden laskentaperusteina olevien tekijöiden kuten asukasluvun tai sairaustavuuden muutos lisää valtionosuutta hieman yli 18 milj. euroa

Hallitusohjelman mukaisesti uusina tai laajenevina tehtävinä esitetään subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden laajentamista, ryhmäkokojen pienentämistä varhaiskasvatuksessa, perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuuden tukemista sekä Vaasan keskussairaalan muuttamista laajan päivystyksen sairaalaksi. Lisäksi toteutetaan jo aiemmin päätetyt lastensuojelun jälkihuollon yläikärajan nosto 21 vuodesta 25 vuoteen ja A1-kielen opetuksen varhentaminen peruskoulussa. Kaikkiaan valtionosuutta korotetaan kuntien tehtävien lisäksi liittyen noin 36 milj. euroa.

Muita merkittäviä muutoksia valtionavuihin liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamiseen, johon osoitetaan 90 milj. euroa vuodelle 2020 pitäen sisällään hoivahenkilöstön sitovan vähimmäismitoituksen (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköihin, kotihoidon resurssien riittävyyden ja omaishoidon kehittämisen, kansallisen mielenterveysstrategian ja peruspalveluiden saatavuuden turvaamisen.

Perusopetuksen laadun ja tasa-arvon parantamiseen osoitetaan 60 milj. euroa ja varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseen 25 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin kohdennetaan 80 milj. euroa.

MAL-sopimukseen liittyen kunnallistekniikkaavustuksiin kohdennetaan 15 milj. euroa ja MAL-käynnistysavustuksiin 30 milj. euroa.

Valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntiin on eritelty tarkemmin valtion talousarvioesityksen yleisperustelujen luvussa 8.3 ja kuntatalousohjelman luvussa 2.2.

6 Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tarkasteltu valtion vuoden 2020 talousarviota.

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta. Hallituksen tavoitteena on, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023, jota tukee hallituksen tavoite nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa linjattiin yhteensä noin 1,4 mrd. euron pysyviä julkisen talouden menolisäyksistä vuoden 2023 tasolla kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna. Hallituksen pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin ja uudelleenkohdennuksin. Verotusta koskevilla ratkaisuilla pyritään edistämään myös ilmastotavoitteita. Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana kertaluonteisen tulevaisuusinvestointiohjelman, joka tukee hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista sekä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä.

Talouden kasvun ennustetaan hidastuvan 1,0 prosenttiin vuonna 2020. Työllisten määrän ennakoidaan kasvavan ja työttömyysasteen laskevan. Vuosikymmenen loppupuolella Suomen taloudessa vallinnut hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Suhdanteen viiletessä julkisen talouden rahoitusaseman koheneminen on kuitenkin pysähtynyt. Lisäksi hallituksen etupainotteisesti päättämät pysyvät ja väliaikaiset menolisäykset kas-

vattavat alijäämää vuodesta 2020 alkaen. Suomen taloudessa viime vuosina nähty hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa on kuitenkin pidemmällä aikavälillä merkittävä kestävyysvaje eli epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Vuoden 2020 talousarvion määrärahat ovat 57,7 mrd. euroa. Valtion budjettitalouden alijäämäksi ennakoidaan noin 2,2 mrd. euroa ja valtionvelan odotetaan olevan noin 109 mrd. euroa. Vuoden 2020 talousarvioon sisältyy hallitusohjelman mukaisia lisäyksiä muun muassa pienten eläkkeiden korottamiseen, sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä luonnonsuojelurahoi-
tukseen. Hallitusohjelman mukaisesti liikennepolttoaineiden verotusta korotetaan vuonna 2020. Ansiotulojen verotuksen perusteisiin tehdään indeksitarkistus ja lisäksi pieni- ja keskituloisten tuloverotusta kevennetään maltillisesti, jolla pyritään kompensoimaan välillisen verotuksen kiristymisen vaikutuksia.

Vuoden 2020 talousarvio päivitetään myös www.tutkibudjettia.fi -sivustolle, jossa budjettia voi tarkastella visuaalisesti eri näkökulmista.

7 Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Sami Yläoutinen,
puh. 02955 30320

Apulaisbudjettipäällikkö Annika Klimenko,
puh. 02955 30180

Valtiovarainministeriö

Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

Budjettikatsaus 2020. Katsaus valtion talousarvioon, tammikuu 2020.

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:3
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-367-055-6 (zine)

8 Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus julkaistaan mobiililaitteilla luettavana Mobile Zine HTML5-verkkajulkaisuna. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit hel-

posti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkajulkaisusta. Lähetä terveisesi julkaisutuotanto@vnk.fi.